Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 12 mars 2026*

”Överklagande – Personalmål – Tillfälligt anställd – Artikel 266 FEUF – Beslut som antagits för att följa en dom från Europeiska unionens tribunal om ogiltigförklaring av ett beslut om att inte förlänga ett anställningsavtal på obestämd tid och om ersättning för den skada som orsakats – Talan om ogiltigförklaring och om skadestånd – Missuppfattning av handlingarna i målet – Artikel 151.1 i domstolens rättegångsregler – Ansökan att en handling ska avlägsnas från handlingarna i målet – Sekretess för korrespondens mellan advokater – Omfattning”

I mål C-209/24 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 17 mars 2024,

VP, München (Tyskland), företrädd av J. Menze och H. Tettenborn, Rechtsanwälte,

klagande,

i vilket den andra parten är:

Europeiskt centrum för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop), företrätt av T. Bontinck och A. Guillerme, avocats,

svarande i första instans

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M.L. Arastey Sahún (referent) samt domarna J. Passer, E. Regan, D. Gratsias, och B. Smulders,

generaladvokat: A. Rantos,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

och efter att den 12 juni 2025 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

* Rättegångsspråk: engelska.

följande

Dom

1 VP har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som meddelades av Europeiska unionens tribunal den 7 februari 2024, VP/Cedefop (T-563/22, EU:T:2024:72) (nedan kallad den överklagade domen). Genom denna dom ogillade tribunalen VP:s talan om dels ogiltigförklaring av det beslut som den verkställande direktören för Europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop) hade antagit den 17 december 2021 (nedan kallat det omtvistade beslutet) och det beslut som Cedefops överklagandenämnd hade antagit den 17 juni 2022 (nedan kallat beslutet att avslå klagomålet), dels ersättning om 100 000 euro för den ideella skada som hon påstår sig ha lidit. VP har dessutom yrkat att domstolen ska förplikta Cedefop att till henne utge ersättning om 5 000 000 euro för den ideella skada som hon påstår sig ha lidit.

Bakgrund till tvisten

2 Tribunalen har redogjort för bakgrunden till tvisten i punkterna 2–15 i den överklagade domen. I det följande ges en sammanfattning därav.

3 VP rekryterades av Cedefop den 16 november 2007 som tillfälligt anställd för att fungera som juridisk rådgivare. Hennes anställningsavtal förlängdes till och med den 15 november 2017.

4 Den 10 mars 2017 ingav VP en ansökan till Cedefops verkställande direktör om förlängning av hennes anställningsavtal med stöd av artikel 90.1 i tjänsteföreskrifterna för tjänstemän i Europeiska unionen (nedan kallade tjänsteföreskrifterna), vilka är tillämpliga på tillfälligt anställda enligt artikel 46 i anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska unionen.

5 Genom beslut av den 12 maj 2017 avslog den verkställande direktören denna begäran och underrättade VP om att hennes anställningsavtal inte skulle förlängas.

6 Genom beslut av den 1 december 2017 avslog Cedefops överklagandenämnd (nedan kallad överklagandenämnden) VP:s klagomål mot beslutet av den 12 maj 2017.

7 Genom dom av den 16 december 2020, VP/Cedefop (T-187/18, EU:T:2020:613) (nedan kallad domen om ogiltigförklaring), ogiltigförklarade tribunalen beslutet av den 12 maj 2017 (punkt 1 i domslutet) och beslutet av den 1 december 2017 (punkt 2 i domslutet) (nedan tillsammans kallade de ogiltigförklarade besluten). Tribunalen förpliktade dessutom Cedefop att betala ett belopp på 30 000 euro som ersättning för den ekonomiska skada som VP hade lidit (punkt 3 i domslutet) och ett belopp på 10 000 euro som ersättning för ideell skada (punkt 4 i domslutet). Tribunalen ogillade talan i övrigt (punkt 5 i domslutet) och förpliktade Cedefop att ersätta rättegångskostnaderna (punkt 6 i domslutet).

8 Det framgår av domskälen i domen om ogiltigförklaring att tribunalen slog fast att beslutet av den 12 maj 2017 bygger på en uppenbart oriktig bedömning, eftersom det i beslutet anges att denna åtgärd motiveras av den planerade avvecklingen av Cedefops rättstjänst. Tribunalen fann dessutom att det inte kunde uteslutas att detta beslut hade kunnat grunda sig på ett annat skäl, nämligen att Cedefops verkställande direktör hade förlorat förtroendet för VP. Tribunalen slog fast att nämnda beslut, i den del det grundade sig på denna förlust av förtroende, hade antagits i strid med rätten att yttra sig, rätten till försvar och artikel 26 i tjänsteföreskrifterna.

9 Den 8 januari 2021 anmodade VP Cedefop att följa domen om ogiltigförklaring i enlighet med artikel 266 FEUF (nedan kallad begäran om att domen om ogiltigförklaring skulle följas). Hon begärde därför att Cedefop skulle förlänga hennes anställningsavtal på obestämd tid från och med den 16 november 2017.

10 Genom skrivelse av den 2 mars 2021 svarade den person som var verkställande direktör för Cedefop vid detta datum VP att det för att följa domen om ogiltigförklaring endast var nödvändigt att betala VP 40 000 euro som ersättning för den ekonomiska och ideella skada som hon hade lidit, jämte rättegångskostnader, eftersom verkningarna av den rättsstridighet som tribunalen hade konstaterat kompenserades genom utbetalningen av denna ersättning.

11 Den 28 april 2021 anförde VP i enlighet med artikel 90.2 i tjänsteföreskrifterna klagomål mot beslutet av den 2 mars 2021. Hon gjorde på nytt gällande att Cedefop inte hade följt punkterna 1 och 2 i domslutet i domen om ogiltigförklaring.

12 Den 29 juli 2021 skickade överklagandenämndens ordförande en skrivelse till VP i vilken denne angav att överklagandenämnden vid sitt möte den 16 juli 2021 hade beslutat att bifalla hennes klagomål av den 28 april 2021 och ”upphäva” nämnda beslut av den 2 mars 2021, eftersom VP inte hade beretts tillfälle att yttra sig över detta.

13 Den 7 september 2021 skickade Cedefops verkställande direktör en skrivelse till VP, i vilken denne informerade VP om att vederbörande, efter det beslut från överklagandenämnden som nämns i föregående punkt, inte hade för avsikt att vidta de ytterligare åtgärder som VP hade begärt, bland annat i hennes begäran om att domen om ogiltigförklaring skulle följas, eftersom domen om ogiltigförklaring, enligt den verkställande direktören, redan hade följts fullt ut. För att iaktta VP:s rätt att yttra sig uppmanade den verkställande direktören henne att yttra sig över det planerade beslutet.

14 Som svar på denna skrivelse yttrade sig VP den 15 oktober 2021.

15 Genom det omtvistade beslutet, som antogs den 17 december 2021, underrättade Cedefops verkställande direktör VP om att eftersom Cedefop hade betalat ut samtliga belopp som tribunalen hade beslutat om i domen om ogiltigförklaring, saknades det anledning att vidta ytterligare åtgärder för att följa den domen.

16 Den 3 mars 2022 ingav VP ett klagomål mot detta beslut, vilket avslogs genom beslutet att avslå klagomålet.

Förfarandet vid tribunalen och den överklagade domen

17 Genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 2 september 2022 väckte VP talan om ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet och beslutet att avslå klagomålet. Hon yrkade vidare att hon skulle ersättas för den ideella skada som hon påstod sig ha lidit till följd av dessa beslut och att Cedefop skulle förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

18 Till stöd för sitt yrkande om ogiltigförklaring åberopade VP fem grunder. Den första grunden avsåg bristande behörighet hos överklagandenämnden, den andra grunden avsåg åsidosättande av artikel 266 FEUF och en uppenbart oriktig bedömning, den tredje grunden avsåg åsidosättande av

omsorgsplikten, den fjärde grunden avsåg åsidosättande av principen om skydd för berättigade förväntningar, principen om likabehandling och icke-diskrimineringsprincipen och den femte grunden avsåg maktmissbruk.

19 Vid förhandlingen vid tribunalen återkallade VP den första grunden.

20 I den överklagade domen fann tribunalen att talan inte kunde vinna bifall såvitt avsåg de övriga fyra grunderna.

21 Vad särskilt gäller den andra grunden, avseende åsidosättande av artikel 266 FEUF och en uppenbart oriktig bedömning, fann tribunalen, efter att i punkt 34 i den överklagade domen ha påpekat att Cedefop, för att följa domen om ogiltigförklaring, var skyldig att ompröva begäran om att anställningsavtalet skulle förlängas och att det skulle fattas ett nytt beslut som ersätter de ogiltigförklarade besluten. Vidare förklarade tribunalen, i punkt 38 i den överklagade domen, att Cedefop hade uppfyllt denna skyldighet. eftersom det, såsom framgår av motiveringen till beslutet att avslå klagomålet, vid prövningen av VP:s klagomål hade prövats huruvida denna begäran skulle bifallas och efter denna prövning förklarats att det inte fanns anledning att återinsätta VP i tjänst av skäl hänförliga till denna byrås interna organisation.

22 I punkterna 43 och 44 i den överklagade domen slog tribunalen fast dels att VP inte hade bestritt att skälet avseende utvecklingen av Cedefops interna organisation var välgrundat, dels att detta skäl i sig räckte för att motivera beslutet att inte förlänga hennes anställningsavtal.

Parternas yrkanden i målet om överklagande

23 VP har yrkat att domstolen ska

– upphäva den överklagade domen,

– förplikta Cedefop att ersätta den ideella skada hon påstår sig ha lidit, vilken i överensstämmelse med rätt och billighet (*ex aequo et bono*) uppskattas till 5 000 000 euro, och

– förplikta Cedefop att ersätta rättegångskostnaderna avseende såväl överklagandeförförandet som avseende förfarandet vid tribunalen.

24 Cedefop har yrkat att domstolen ska

– ogilla överklagandet, och

– förplikta VP att ersätta rättegångskostnaderna.

Begäran att en handling ska avlägsnas från handlingarna i målet

Parternas argument

25 Cedefop har i sin svarsskrivelse, med stöd av artikel 151 i domstolens rättegångsregler, begärt att skriftväxlingen i bilaga C.1 till överklagandet (nedan kallad bilaga C.1) ska avlägsnas från handlingar i målet.

26 Cedefop anser att denna bilaga C.1 – i den mån den innehåller ett e-postmeddelande som skickades den 2 april 2021 och som i identiska ordalag återger en skrivelse som Cedefops juridiska rådgivare hade skickat till VP:s tidigare juridiska rådgivare vid ett obestämt datum, angående möjligheten att inleda diskussioner mellan parterna i syfte att lösa tvisten i godo (nedan kallad skrivelsen från Cedefops juridiska rådgivare) – i sin helhet omfattas av den sekretess som ska gälla för korrespondens mellan advokater, enligt de belgiska yrkesetiska regler som den belgiska lagstiftaren har stadfäst som bindande regler. Sekretessen för korrespondens mellan advokater och deras klienter, som har erkänts i domstolens och tribunalens praxis, omfattar emellertid även korrespondens mellan advokater, när sekretesskydd för sådan korrespondens har erkänts i nationell rätt.

27 VP har gjort gällande att denna ansökan inte kan tas upp till prövning, eftersom den, i strid med artikel 151 i rättegångsreglerna, inte har framställts genom separat handling.

28 Nämnda ansökan är dessutom ogrundad, eftersom den rättspraxis som Cedefop har åberopat inte är relevant för att styrka den påstådda ”sekretessen mellan advokater” och de villkor som anges i denna rättspraxis under alla omständigheter inte är uppfyllda. För det andra utgör bilaga C.1 ett viktigt bevis i förevarande mål om överklagande.

Domstolens bedömning

29 För det första ska det påpekas att det, såsom framgår av artikel 151.1 i rättegångsreglerna, endast är när en part hos domstolen ansöker om att domstolen ska meddela beslut i fråga om rättegångshinder eller annan rättegångsfråga, utan att själva saken prövas, som detta måste ske i separat handling. Av detta följer att Cedefop endast borde ha framställt sin ansökan om att bilaga C.1 ska avlägsnas från handlingarna i målet genom separat handling om Cedefop hade begärt att domstolen skulle pröva en sådan ansökan, utan att själva saken prövas, vilket inte var fallet. VP:s invändning om rättegångshinder avseende nämnda ansökan ska således ogillas.

30 För det andra ska det erinras om att principen om parternas likställdhet i processen – vilken är en naturlig följd av själva begreppet rättvis rättegång som garanteras bland annat i artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) – kräver att varje part ges en rimlig möjlighet att lägga fram sin sak, och sin bevisning, på villkor som inte ger denna part väsentliga nackdelar gentemot motparten (dom av den 12 juli 2022, Nord Stream 2/parlamentet och rådet, C-348/20 P, EU:C:2022:548, punkt 128 och där angiven rättspraxis).

31 Domstolen har dessutom slagit fast principen om unionsdomstolens fria bevisvärdering, av vilken det följer att bevisning som framlagts i rätt tid endast kan bestridas vid unionsdomstolen genom att det görs gällande att bevisningen erhållits eller lagts fram på ett rättsstridigt sätt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 juli 2022, Nord Stream 2/parlamentet och rådet, C-348/20 P, EU:C:2022:548, punkt 129 och där angiven rättspraxis).

32 När det har fastställts att bevisning har erhållits eller lagts fram på ett rättsstridigt sätt, kan unionsdomstolen endast ta upp den till prövning om det, efter att ha gjort en avvägning mellan dem, framgår att intressena hos den sökande som har lagt fram denna bevisning, bland annat med hänsyn till dess användbarhet för att bedöma sökandens talan, väger tyngre än motpartens intressen som konkret och faktiskt skulle kunna skadas om bevisningen bibehålls i akten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 juli 2022, Nord Stream 2/parlamentet och rådet, C-348/20 P, EU:C:2022:548, punkt 131 och där angiven rättspraxis).

33 I förevarande fall framgår det av bilaga C.1 dels att VP:s tidigare juridiska rådgivare den 30 mars 2021 hade meddelat VP och hennes nya juridiska rådgivare att skrivelsen från Cedefops juridiska rådgivare var konfidentiell, dels att nämnda tidigare juridiska rådgivare inte underrättade VP om innehållet i denna skrivelse förrän efter det att VP, den 1 april 2021, hade meddelat denne att ”i egenskap av advokat och er klient, upprepar jag att de uppgifter som lämnats är absolut konfidentiella”.

34 Eftersom VP själv hade erkänt att innehållet i Cedefops juridiska rådgivares skrivelse var konfidentiellt och formellt åtagit sig att respektera detta, strider det mot tillämpliga regler att nu i detta mål om överklagande lägga fram ett e-postmeddelande som återger innehållet i denna skrivelse.

35 Eftersom tribunalen inte grundade sig på denna skrivelse eller på e-postmeddelandet som återgav dess innehåll för att motivera sitt beslut och eftersom ett sådant dokument inte tycks ha en central plats i VP:s argument, är hennes intresse av att detta dokument behålls i akten inte av sådan art att det väger tyngre än Cedefops intresse av att sekretessen för nämnda skrivelse respekteras.

36 Med hänsyn till att övriga uppgifter i bilaga C.1 har samband med det sammanhang i vilket e-postmeddelandet av den 2 april 2021 skickades till VP, ska Cedefops ansökan bifallas och bilaga C.1 avlägsnas från akten i målet.

Prövning av överklagandet

37 VP har anfört nio grunder för sitt överklagande.

38 Den första grunden avser missuppfattning av handlingarna i målet. Den andra grunden avser åsidosättande av skyldigheten att ex officio kontrollera överklagandenämndens behörighet att anta ett beslut om åtgärder för att följa domen om ogiltigförklaring. Den tredje grunden avser att överklagandenämnden inte har konstaterat att den saknade behörighet. Den fjärde grunden avser åsidosättande av principen om ”domstol som har inrättats enligt lag”, vilken erkänns i artikel 47 i stadgan. Den femte grunden avser bristande behörighet att upphäva domen om ogiltigförklaring. Den sjätte grunden avser åsidosättande av artikel 266 FEUF. Den sjunde grunden avser åsidosättande av domen av den 25 oktober 2013, kommissionen/Moschonaki (T-476/11 P, EU:T:2013:557), och domen av den 16 oktober 2019, ZV/kommissionen (T-684/18, EU:T:2019:748). Den åttonde grunden avser åsidosättande av motiveringsskyldigheten. Den nionde grunden avser åsidosättande av rätten att yttra sig enligt artikel 47 i stadgan.

39 I sitt överklagande har VP även yrkat att Cedefop ska förpliktas att utge ersättning för den ideella skada som hon påstår sig ha lidit till följd av Cedefops fortsatta vägran att följa domen om ogiltigförklaring, vilken i överensstämmelse med rätt och billighet (*ex aequo et bono*) bör fastställas till 5 miljoner euro.

Huruvida skadeståndsyrkandet kan tas upp till prövning

40 I artikel 169.1 i rättegångsreglerna anges att ”[y]rkandena i ett överklagande ska avse upphävandet, helt eller delvis, av tribunalens avgörande, såsom detta framgår av domslutet eller av slutet i beslutet”. Enligt artikel 170.1 i rättegångsreglerna ska dessutom yrkanden som framställs för det fall domstolen bifaller överklagandet avse helt eller delvis bifall till de yrkanden som framställts i första instans. Nya yrkanden är inte tillåtna.

41 I förevarande fall avser det andra yrkandet i VPs överklagande att Cedefop ska förpliktas att betala ersättning för den ideella skada som hon påstår sig ha lidit till följd av Cedefops fortsatta vägran att följa domen om ogiltigförklaring, vilken i överensstämmelse med rätt och billighet (*ex aequo et bono*) ska fastställas till 5 miljoner euro.

42 Vid tribunalen yrkade VP att Cedefop skulle förpliktas att till henne utge ersättning för denna skada som hon då uppskattade till 100 000 euro i överensstämmelse med rätt och billighet (*ex aequo et bono*).

43 Av detta följer att VP:s andra yrkande i överklagandet utgör ett nytt yrkande, eftersom VP genom detta yrkande har yrkat ersättning med ett belopp som överstiger det belopp på 100 000 euro som hon begärde som skadestånd i första instans. Detta yrkande kan således inte tas upp till prövning i denna del, utan att det påverkar domstolens möjlighet att, om överklagandet bifalls, använda sig av den obegränsade behörighet som unionsdomstolen har enligt artikel 91.1 i tjänsteföreskrifterna i tvister av ekonomisk art.

Prövning i sak

Den första grunden

– *Parternas argument*

44 Genom den första grunden, som riktar sig mot punkterna 22, 37 och 38 i den överklagade domen, har VP i huvudsak gjort gällande att tribunalen missuppfattade handlingarna i målet, särskilt beslutet att avslå klagomålet, genom att anse att beslutet att avslå klagomålet utgjorde ett beslut om åtgärder för att följa domen om ogiltigförklaring och, närmare bestämt, ett beslut som antagits för att ersätta de ogiltigförklarade besluten.

45 VP har gjort gällande att tribunalen, för att komma fram till denna slutsats, grundade sig på den omständigheten att överklagandenämnden i beslutet att avslå klagomålet hänvisade till överväganden avseende Cedefops interna verksamhet. Enligt VP finns emellertid den enda hänvisningen i detta beslut till Cedefops interna organisation på sidan 16 i nämnda beslut. VP har bestritt att denna hänvisning kan leda till slutsatsen att överklagandenämnden således antog ett beslut som ersatte de ogiltigförklarade besluten.

46 Handlingarna i förevarande mål innehåller inte heller någon handling av vilken det framgår att Cedefop hade för avsikt att fatta, eller faktiskt fattade, ett beslut som skulle ersätta de ogiltigförklarade besluten. Tvärtom framgår det av handlingarna i målet endast att Cedefops fortsatt vägrade att fatta ett sådant beslut.

47 Cedefop har gjort gällande att tribunalen gjorde en riktig bedömning när den påpekade att överklagandenämnden, i beslutet att avslå klagomålet, för det första angav att tribunalen i domen om ogiltigförklaring inte hade tagit ställning till frågan om Cedefops interna organisation eller om återupprättande av rättstjänsten, för det andra, att diskussionerna om att återinföra tjänsten som intern juridisk rådgivare under år 2021 inte hade något samband med VP:s särskilda fall och, för det tredje, att förfarandet för rekrytering av en intern juridisk rådgivare hade ett nära samband med resultatet av förfarandet för rekrytering av en ny personaldirektör.

48 På grundval av samtliga dessa faktiska omständigheter, som återfinns på sidorna 16–17 i beslutet att avslå klagomålet, drog överklagandenämnden emellertid uttryckligen slutsatsen att ”Cedefop avs[åg] att omorganisera det sätt på vilket den rättsliga funktionen säkerställdes, i syfte att begränsa riskerna, utan att ha för avsikt att återinsätta personer eller återupprätta tidigare arbetsorganisationer”.

49 Överklagandenämnden angav följaktligen tydligt för VP att den i första hand ansåg att Cedefop inte nödvändigtvis var skyldig att ompröva ansökan om förlängning av anställningsavtalet, eftersom Cedefop till fullo hade följt domen om ogiltigförklaring genom att betala ekonomisk ersättning för hela den skada som hade uppkommit till följd av de ogiltigförklarade besluten, och att den i andra hand ändå hade prövat denna ansökan och avslagit den av de skäl som anges i punkterna 47 och 48 ovan.

50 I sin replik har VP understrukit att Cedefop, i motsats till vad denna byrå upprepade gånger har hävdat i de mål som gav upphov till beslutet av den 20 maj 2022, VP/Cedefop (T-534/21, EU:T:2022:327), och den överklagade domen, för första gången, i samband med överklagandet, har gjort gällande att ett beslut som ersätter de ogiltigförklarade besluten har antagits, utan att lägga fram någon bevisning till stöd för detta påstående.

51 Cedefop har i sin duplik hävdat att tribunalen inte missuppfattade de faktiska omständigheterna, eftersom den endast hänvisade till den klara ordalydelsen i beslutet att avslå klagomålet, utan att försöka tolka denna ordalydelse.

– *Domstolens bedömning*

52 Enligt fast rättspraxis föreligger en missuppfattning av bevisningen när tribunalen uppenbart har överskridit gränserna för en skälig bedömning av densamma. Det ska utifrån handlingarna i målet således vara uppenbart att tribunalen missuppfattat bevisningen eller omständigheterna utan att domstolen behöver göra en ny bedömning härav. I detta avseende är det således inte tillräckligt att föreslå en annan tolkning än den som tribunalen har gjort av bevisningen, för att visa att det skett en sådan missuppfattning (dom av den 5 mars 2024, Kočner/Europol, C-755/21 P, EU:C:2024:202, punkt 96 och där angiven rättspraxis).

53 För att pröva huruvida överklagandet kan vinna bifall såvitt avser denna grund ska det erinras om att tribunalen, i punkt 34 i den överklagade domen, på grundval av den rättspraxis som det hänvisas till i punkterna 31–33 i den överklagade domen, slog fast att Cedefop, för att följa domen om ogiltigförklaring, var skyldig att ompröva ansökan om förlängt anställningsavtal och fatta ett beslut som ersätter de ogiltigförklarade besluten.

54 I punkterna 35–38 i den överklagade domen fann tribunalen, med stöd av de uppgifter i motiveringen av beslutet att avslå klagomålet som har sammanfattats i punkt 37 i den överklagade domen, att Cedefop hade uppfyllt en sådan skyldighet, eftersom överklagandenämnden i detta beslut hade bekräftat den slutsats som Cedefops verkställande direktör hade dragit när denne antog det omtvistade beslutet, det vill säga att Cedefop, till följd av utbetalningen av den ersättning som denna byrå hade förpliktats att betala genom domen om ogiltigförklaring, hade efterkommit domen i sin helhet, vilket innebar att Cedefop inte behövde vidta några ytterligare åtgärder för att följa domen, utan även omprövade ansökan om förlängning av anställningsavtalet och avslog den på grund av överväganden som hade samband med Cedefops interna organisation, och således antog ett beslut som ersatte de ogiltigförklarade besluten. Såsom framgår av punkt 43 i

den överklagade domen grundade sig sistnämnda beslut enligt tribunalen särskilt på övervägandet att Cedefop avsåg att utveckla sin interna organisation och omorganisera det sätt på vilket den rättsliga funktionen säkerställdes inom Cedefop.

55 Det följer således av de punkter i den överklagade domen som det hänvisas till i föregående punkt att Cedefop, enligt tribunalen, till följd av begäran om att domen om ogiltigförklaring skulle följas, samtidigt dels avslagit denna begäran med motiveringen att den ansåg att sistnämnda dom redan hade efterkommits i sin helhet och att det således inte fanns anledning att vidta någon ytterligare åtgärd för att följa domen, såsom att ompröva ansökan om förlängning av anställningsavtalet, eller än mindre att faktiskt förlänga detta avtal, dels beviljat denna begäran i viss utsträckning, eftersom Cedefop omprövade ansökan om förlängning av anställningsavtalet, men avslog den på grund av överväganden som hade samband med Cedefops interna organisation. Härigenom antog denna byrå ett beslut som ersatte de ogiltigförklarade besluten, eftersom detta beslut utgjorde en åtgärd för att följa domen om ogiltigförklaring.

56 Det ska påpekas att enbart en läsning av beslutet att avslå klagomålet gör det möjligt att konstatera, såsom VP med rätta har gjort gällande, att övervägandena i punkt 37 i den överklagade domen, vilka föranledde tribunalen att anse att Cedefop hade antagit ett beslut som ersatte de ogiltigförklarade besluten, endast kunde hämtas från den del av motiveringen av beslutet att avslå klagomålet som angavs från och med fjärde stycket på sidan 16 i detta beslut till och med den andra punkten på sidan 17 i beslutet, genom vilken överklagandenämnden förklarade varför den avslog den grund avseende åsidosättande av artikel 266 FEUF som VP hade åberopat i sitt klagomål. Det är nämligen endast i denna del av motiveringen av beslutet att avslå klagomålet, som består av sammanlagt fyra punkter (nedan kallad den omtvistade delen av motiveringen), som sådana överväganden nämns.

57 Det framgår närmare bestämt av den omtvistade delen av motiveringen att tribunalen, för att, i punkterna 37, 38 och 43 i den överklagade domen, slå fast att Cedefop hade antagit ett beslut som ersätter de ogiltigförklarade besluten på grundval av överväganden hänförliga till denna byrås interna organisation, nödvändigtvis grundade sig på endast andra stycket på sidan 17 i beslutet att avslå klagomålet, vilket utgör fjärde och sista stycket i den omtvistade delen av motiveringen. Överklagandenämnden angav nämligen följande i detta stycke: ”Cedefop avser att, på grundval av en grundlig och transparent bedömning av status quo, som genomfördes år 2021 utifrån uppgifter från år 2020, omorganisera det sätt på vilket den rättsliga funktionen säkerställs, i syfte att begränsa de identifierade riskerna, utan att ha för avsikt att återinsätta personer eller återupprätta tidigare arbetsorganisationer”.

58 För det första är ordalydelsen i andra stycket på sidan 17 i beslutet att avslå klagomålet alltför vag för att det klart ska kunna dras slutsatsen att överklagandenämnden således hade omprövat VP:s ansökan om förlängning av hennes anställningsavtal och avslagit denna ansökan, vilket innebär att den antog ett beslut som ersätter de ogiltigförklarade besluten, i syfte att i andra hand följa domen om ogiltigförklaring.

59 För det andra ska det således prövas huruvida detta andra stycke, läst i sitt sammanhang, rimligen kunde förstås på detta sätt.

60 Det ska i detta hänseende inledningsvis preciseras att den omtvistade delen av motiveringen, i beslutet att avslå klagomålet, introduceras genom uttrycket ”dessutom” och dyker upp omedelbart efter de skäl i detta beslut som anges på sidorna 14 och 15 i beslutet, vilka avser betalning av den ersättning som Cedefop hade ålagts genom domen om ogiltigförklaring. Enligt

dessa skäl drog överklagandenämnden emellertid utan förbehåll slutsatsen att Cedefop hade efterkommit denna dom, såsom framgick av det omtvistade beslutet, på ett sätt som var helt förenligt med artikel 266 FEUF, utan att denna byrå behövde anta antog något annat beslut.

61 Vidare finns det inget i ordalydelsen i de tre första styckena i den omtvistade delen av motiveringen som gör det möjligt att anse att överklagandenämnden, trots denna slutsats, ändå avsåg att i andra hand ompröva ansökan om förlängning av anställningsavtalet och anta ett beslut som ersatte de ogiltigförklarade besluten och följaktligen vidta ytterligare åtgärder för att följa domen om ogiltigförklaring.

62 Det räcker nämligen att påpeka att överklagandenämnden, i det första stycket i den omtvistade delen av motiveringen, som motsvarar fjärde stycket på sidan 16 i beslutet att avslå klagomålet, begränsade sig till att ange skälen till att den ansåg att det av domen om ogiltigförklaring inte går att dra slutsatsen att Cedefop skulle vara skyldigt att låta VP återinträda i tjänst eller förlänga hennes anställningsavtal. I andra och tredje styckena i den omtvistade delen av motiveringen, vilka motsvarar femte stycket på sidan 16 respektive första stycket på sidan 17 i beslutet att avslå klagomålet, angav överklagandenämnden, med hänvisning till slutsatserna från Cedefops verkställande kommitté av den 3 mars 2021 om återinrättande av tjänsten som juridisk rådgivare vid denna byrå (nedan kallat verkställande kommitténs beslut av den 3 mars 2021), att sistnämnda beslut ”saknar samband” med VP:s särskilda fall och med domen om ogiltigförklaring, som ”har efterkommits i sin helhet genom att skadeståndet utbetalats och rättegångskostnader ersatts” och att ”det därför inte kan vara fråga om en motsägelse mellan återinrättandet av tjänsten och VP:s återinträde i tjänst eller påstås att hon förhindrats från att återinträda i tjänst”.

63 Slutligen ska det beaktas att den omtvistade delen av motiveringen utgör överklagandenämndens svar på ett specifikt argument som VP hade åberopat vid nämnden till stöd för sin grund avseende åsidosättande av artikel 266 FEUF. I detta argument gjorde VP – genom att påstå att Cedefop, för att korrekt följa domen om ogiltigförklaring, hade behövt förlänga hennes anställningsavtal från och med den 16 november 2017 – särskilt gällande att hennes återinträde i tjänst vid Cedefop, som en åtgärd för att följa denna dom, inte skulle medföra några svårigheter vad gäller byråns interna organisation, eftersom denna organisation, vad gäller rollen som juridisk rådgivare, inte skilde sig från den organisation som gällde vid denna tidpunkt. VP gjorde i detta avseende gällande att Cedefop, genom verkställande kommitténs beslut av den 3 mars 2021, vars antagande sammanföll med ingivandet av begäran om att domen om ogiltigförklaring skulle följas, hade beslutat att återinföra tjänsten som intern juridisk rådgivare vid denna byrå. I detta sammanhang gjorde VP gällande att Cedefops verkställande direktörs vägran att förlänga hennes anställningsavtal och låta henne återinträda i tjänst, trots att tjänsten som intern juridisk rådgivare hade återinrättats till följd av hennes begäran om att domen om ogiltigförklaring skulle följas och att Cedefops interna organisation, på grund av att denna tjänst återinfördes, inte påverkades av hennes återinträde i tjänst, inte hade någon rationell motivering och visade att en sådan vägran endast motsvarade direktörens personliga beslut, vilket således utgjorde maktmissbruk.

64 Mot bakgrund av VPs argument framgår det således otvetydigt av ordalydelsen i de tre första punkterna i den omtvistade delen av motiveringen att överklagandenämnden avsåg att bemöta samma argument genom att inte godta att det fanns något samband mellan, å ena sidan, verkställande kommitténs beslut av den 3 mars 2021 och, å andra sidan, domen om ogiltigförklaring och VP:s begäran om att Cedefop skulle vidta åtgärder för att följa nämnda dom, på så sätt att detta beslut antogs för att följa denna dom till följd av denna begäran och att det omtvistade beslutet fattades av Cedefops verkställande direktör av personliga skäl och således utgjorde maktmissbruk.

65 Eftersom det inte finns någon uppgift i de tre första styckena i den omtvistade delen av motiveringen som gör det möjligt att, om än underförstått, anse att överklagandenämnden hade för avsikt att avvika från sin slutsats att domen om ogiltigförklaring hade följts i sin helhet i enlighet med artikel 266 FEUF genom utbetalning av den ersättning som avses i domslutet i den domen, varför det inte fanns anledning att vidta andra ytterligare åtgärder för att följa domen – den slutsats som överklagandenämnden just hade kommit fram till och som den till och med hade insisterat på i den tredje punkten i den omtvistade delen av motiveringen – kan andra stycket på sidan 17 i beslutet att avslå klagomålet inte förstås så, utan att förvanska dess räckvidd, att överklagandenämnden i andra hand skulle ompröva ansökan om förlängning av hennes anställningsavtal och anta ett beslut som ersätter de ogiltigförklarade besluten.

66 Tvärtom kan detta andra stycke, när det läses i sitt sammanhang, rimligen endast förstås som en fortsättning på överklagandenämndens svar på VP:s argument avseende verkställande kommitténs beslut av den 3 mars 2021. De överväganden avseende Cedefops interna organisation som överklagandenämnden har anfört förefaller således utgöra en omständighet som åberopats av överklagandenämnden, inte för att motivera att VP:s anställningsavtal inte förlängdes efter en omprövning av ansökan om förlängning, såsom tribunalen fann i punkt 38 i den överklagade domen, utan för att det inte fanns något samband mellan, å ena sidan, verkställande kommitténs beslut av den 3 mars 2021 och, å andra sidan, domen om ogiltigförklaring och begäran om att Cedefop skulle vidta åtgärder för att följa denna dom.

67 För det tredje bekräftar den omständigheten att dessa överväganden avseende Cedefops interna organisation, enligt andra stycket på sidan 17 i beslutet att avslå klagomålet, följer av en bedömning av ”status quo, som genomfördes år 2021 utifrån uppgifter från år 2020”, att dessa överväganden inte har något samband med en omprövning av ansökan om förlängning av hennes anställningsavtal, vilken gjordes inom ramen för åtgärderna för att följa domen om ogiltigförklaring, eftersom en sådan omprövning borde ha gjorts med beaktande av den situation som rådde vid tidpunkten för antagandet av de ogiltigförklarade besluten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 31 mars 1971, kommissionen/rådet, 22/70, EU:C:1971:32, punkt 60).

68 Mot bakgrund av det ovan anförda konstaterar domstolen att tribunalen missuppfattade handlingarna i målet, särskilt beslutet att avslå klagomålet, genom att anse att beslutet att avslå klagomålet utgjorde ett beslut om åtgärder för att följa domen om ogiltigförklaring och, närmare bestämt, ett beslut som hade fattats för att ersätta de ogiltigförklarade besluten.

69 Eftersom överklagandet ska bifallas såvitt avser den första grunden, ska den överklagade domen upphävas, utan att det är nödvändigt att pröva den andra till den nionde grunden.

Talan vid tribunalen

70 Enligt artikel 61 första stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol ska domstolen upphäva tribunalens avgörande om överklagandet är välgrundat. Domstolen kan själv slutligt avgöra målet, om detta är färdigt för avgörande, eller återförvisa målet till tribunalen för avgörande.

71 I förevarande fall grundar sig sökandens talan vid tribunalen på grunder som har varit föremål för ett kontradiktoriskt förfarande vid tribunalen och vars prövning inte kräver någon ytterligare åtgärd för processledning eller bevisupptagning, varför domstolen anser att målet är färdigt för avgörande och att det ska avgöras slutligt (se, analogt, dom av den 5 mars 2024, Kočner/Europol, C-755/21 P, EU:C:2024:202, punkt 112 och där angiven rättspraxis).

Den andra grunden för talan vid tribunalen

Parternas argument

72 Genom den andra grunden har VP gjort gällande att det, till följd av domen om ogiltigförklaring, ankom på Cedefop att ompröva ansökan om förlängning av hennes anställningsavtal och anta ett nytt beslut som ersätter de ogiltigförklarade besluten. Enligt VP var den enda åtgärd som Cedefop lagligen kunde vidta efter denna omprövning att förlänga hennes anställningsavtal förlängas. VP har härav dragit slutsatsen att Cedefop, genom att inte anta ett beslut om förlängning av hennes avtal, åsidosatt artikel 266 FEUF och gjort en uppenbart oriktig bedömning. VP har preciserat att den omständigheten att tribunalen i domen om ogiltigförklaring förpliktade Cedefop att betala skadestånd saknar betydelse för dess skyldighet att anta ett sådant beslut för att följa domen om ogiltigförklaring.

73 Cedefop har i huvudsak gjort gällande att den, genom att anta det omtvistade beslutet, vilket bekräftades genom beslutet att avslå klagomålet, i vederbörlig ordning iakttog sin skyldighet enligt artikel 266 FEUF att följa domen om ogiltigförklaring. Den ersättning som beviljats för den förlorade möjligheten för VP har avhjälpt verkningarna av den konstaterade rättsstridigheten, vilket innebär att det inte var nödvändigt att vidta någon annan åtgärd för att följa domen om ogiltigförklaring. Cedefop anser därför att talan inte kan vinna bifall såvitt avser den andra grunden.

Domstolens bedömning

74 Enligt artikel 266 FEUF ska den institution, det organ eller den byrå vars rättsakt har förklarats ogiltig vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa den dom genom vilken rättsakten ogiltigförklarats.

75 För att rätta sig efter denna dom och för att följa den fullt ut är den institution, det organ eller den byrå som berörs skyldig att iaktta inte bara domslutet utan även de domskäl som domslutet grundar sig på och som utgör det nödvändiga stödet för detta, i den meningen att de är nödvändiga för att fastställa den exakta innebörden av domslutet. I dessa domskäl preciseras nämligen vilken bestämmelse som anses vara rättsstridig, och redovisas de exakta skälen för den rättsstridighet som fastslås i domslutet, vilka den berörda institutionen ska beakta när den ersätter den ogiltigförklarade rättsakten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 december 2024, DD/FRA, C-587/21 P, EU:C:2024:1017, punkterna 22 och 23 och där angiven rättspraxis).

76 När det gäller verkningarna av unionsdomstolens ogiltigförklaring av en rättsakt ska det erinras om att den har retroaktiv verkan (*ex tunc*) och således retroaktivt avlägsnar den ogiltigförklarade rättsakten från unionens rättsordning, vilket innebär att denna rättsakt aldrig ska anses ha existerat (se, för ett liknande resonemang, dom av den 28 maj 2013, Abdulrahim/rådet och kommissionen, C-239/12 P, EU:C:2013:331, punkt 68).

77 Eftersom artikel 266 FEUF inte anger vilka åtgärder som upphovsmannen till den ogiltigförklarade rättsakten ska vidta för att uppfylla denna skyldighet, ankommer det följaktligen på denne att identifiera dessa åtgärder. Samtidigt har denne ett stort utrymme för skönsmässig bedömning

när det gäller valet av åtgärder, förutsatt att de är förenliga med domslutet i den aktuella domen samt med de domskäl som utgör det nödvändiga stödet för detta (dom av den 12 december 2024, DD/FRA, C-587/21 P, EU:C:2024:1017, punkt 24 och där angiven rättspraxis).

78 Närmare bestämt ska förfarandet för att ersätta den ogiltigförklarade rättsakten i princip återupptas på det exakta stadium där rättsstridigheten har inträffat, eftersom ogiltigförklaringen av en unionsrättsakt i princip inte påverkar giltigheten av de åtgärder som vidtagits för att förbereda den, vilka vidtogs före det skede i vilket rättsstridigheten konstaterades (dom av den 12 december 2024, DD/FRA, C-587/21 P, EU:C:2024:1017, punkt 25 och där angiven rättspraxis).

79 För att säkerställa att en dom om ogiltigförklaring följs på ett korrekt sätt och därmed iaktta sin skyldighet enligt artikel 266 FEUF, är den institution, det organ eller den byrå vars rättsakt har förklarats ogiltig skyldig att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att undanröja verkningarna av de konstaterade rättsstridigheterna, vilket, när det gäller en rättsakt som redan har verkställts, innebär att den ska återställa den situation som skulle ha rått om den konstaterade rättsstridigheten inte hade förekommit.

80 Av det ovan anförda följer att Cedefop, för att följa domen om ogiltigförklaring, var skyldig att ompröva ansökan om förlängning av VP:s anställningsavtal och anta ett beslut som ersätter de ogiltigförklarade besluten, genom att i detta avseende utgå från den situation som rådde vid tidpunkten för antagandet av dessa beslut och med beaktande av domskälen i domen om ogiltigförklaring.

81 I motsats till vad Cedefop har gjort gällande befriar inte den omständigheten att tribunalen, i domen om ogiltigförklaring, förpliktat Cedefop att betala ersättning för den ekonomiska skada som VP hade lidit till följd av förlusten av möjligheten att få sitt anställningsavtal förlängt på intet sätt Cedefop från att uppfylla dessa skyldigheter.

82 Ett sådant undantag framgår nämligen inte av något av domskälen i domen om ogiltigförklaring och den ersättning som tribunalen förpliktade Cedefop att betala utgör en ekonomisk ersättning som ska betalas till VP för förlusten av en möjlighet, utan att det påverkar de övriga skyldigheter som åligger denna byrå till vad gäller åtgärder för att följa domen om ogiltigförklaring, vilka det erinrats om i punkt 80 ovan.

83 Även om det antas att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den beviljade VP ersättning för den förlorade möjligheten att få sitt anställningsavtal förlängt samtidigt som den ogiltigförklarade beslutet att inte förlänga detta avtal, så skulle ett sådant fel under alla omständigheter endast ha kunnat göras gällande inom ramen för ett överklagande av domen om ogiltigförklaring. Eftersom Cedefop inte ingav något sådant överklagande vann denna dom laga kraft.

84 Cedefop åsidosatte således artikel 266 FEUF genom att inte vidta andra åtgärder för att följa domen om ogiltigförklaring än utbetalningen av den ersättning som avses i den domen.

85 Följaktligen ska talan bifallas såvitt avser den andra grunden och såväl det omtvistade beslutet som beslutet att avslå klagomålet ska ogiltigförklaras.

Skadeståndsyrkandet

Parternas argument

86 VP har gjort gällande att Cedefops fortsatta vägran att vidta åtgärder för att följa domen om ogiltigförklaring utgör ett uppenbart åsidosättande av unionsrätten och ett åsidosättande av det förtroende som unionens rättsordning ska ingjuta hos varje enskild person. När det gäller VP:s personliga situation har den bestående osäkerheten vad gäller frågan om förlängning av hennes anställningsavtal sedan år 2017 lett till en situation av osäkerhet och psykologisk spänning vad gäller hennes yrkesmässiga framtid, vilket har orsakat henne stress och ångest. Ogiltigförklaringen kan således inte utgöra en tillräcklig ersättning för den ideella skada som VP påstår sig ha lidit till följd av att domen om ogiltigförklaring inte har följts. Hon har i detta sammanhang yrkat att Cedefop ska förpliktas att betala ett skadestånd på 100 000 euro.

87 Enligt Cedefop ska VP:s skadeståndsyrkande ogillas. För det första har nämligen den ideella skada som uppkommit till följd av att hennes anställningsavtal inte förlängts redan ersatts, eftersom tribunalen i domen om ogiltigförklaring förpliktade Cedefop att betala 10 000 euro för detta, vilket belopp som redan har betalats. För det andra har VP inte preciserat vad den ideella skadan består i.

Domstolens bedömning

88 Det ska för det första påpekas att VP genom sitt skadeståndsyrkande har yrkat ersättning för den ideella skada som Cedefop har orsakat henne genom att inte säkerställa att domen om ogiltigförklaring följs på ett korrekt sätt. Dessa yrkanden hänger således samman med att det omtvistade beslutet och beslutet att avslå klagomålet är rättsstridiga.

89 Den ideella skada som VP har åberopat inom ramen för förevarande talan skiljer sig således från den som hon yrkade ersättning för inom ramen för den talan som gav upphov till domen om ogiltigförklaring, vilken grundade sig på att de ogiltigförklarade besluten var rättsstridiga.

90 I motsats till vad Cedefop har hävdat syftar förevarande skadeståndsyrkande följaktligen inte till att erhålla ersättning för en skada som redan har ersatts.

91 För det andra ska det erinras om att ett antal villkor måste vara uppfyllda för att en unionsbyrå ska ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar, nämligen att det handlande som läggs byrån till last är rättsstridigt, att det verkligen föreligger en skada och att det finns ett orsakssamband mellan byråns handlande och den åberopade skadan (se, för ett liknande resonemang, dom av den 4 juni 2020, Schokker/Easa, C-310/19 P, EU:C:2020:435, punkt 54 och där angiven rättspraxis).

92 Eftersom det omtvistade beslutet och beslutet att avslå klagomålet ogiltigförklarades på grund av Cedefops åsidosättande av sin skyldighet enligt artikel 266 FEUF att följa domen om ogiltigförklaring, är det första villkoret för att Cedefop ska ådra sig skadeståndsansvar, det vill säga att det kritiserade beteendet är rättsstridigt, således uppfyllt.

93 Vad därefter gäller villkoret att det ska föreligga en verklig skada, ska det påpekas att en unionsinstitutions, ett unionsorgans eller en unionsbyrås vägran att rätta sig efter ett avgörande som meddelats av en unionsdomstol utgör ett åsidosättande av det förtroende som varje enskild måste kunna känna för unionens rättsordning, vilken bland annat grundar sig på iakttagandet av

avgöranden som meddelats av unionsdomstolarna. Oberoende av eventuell ekonomisk skada som kan följa av att en dom inte har följts, medför en vägran att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa domen i sig en ideell skada för den part som vars talan har bifallits.

94 Cedefops agerande har för övrigt obestridligen och varaktigt försatt VP i ovisshet om huruvida hennes anställningsavtal skulle förlängas, eftersom denna situation medför en ideell skada.

95 Det ska således anses styrkt att det verkligen föreligger en skada.

96 Vad slutligen gäller orsakssambandet räcker det att konstatera att den ideella skada som VP har lidit direkt har orsakats av Cedefops vägran att vidta andra åtgärder för att följa domen om ogiltigförklaring än utbetalningen av den ersättning som avses i den domen och att en sådan skada inte skulle ha uppkommit om Cedefop hade följt domen på ett korrekt sätt.

97 Härav följer att det också finns ett orsakssamband mellan Cedefops rättsstridiga agerande och skadan.

98 Med hänsyn till de särskilda omständigheterna i förevarande fall ska det anses att en ersättning på 15 000 euro till VP utgör en lämplig ersättning för denna skada.

Rättegångskostnader

99 Enligt artikel 184.2 i rättegångsreglerna ska domstolen besluta om rättegångskostnaderna när överklagandet bifalls och domstolen själv slutligt avgör saken.

100 I enlighet med artikel 138.1 i rättegångsreglerna, som är tillämplig i mål om överklagande enligt artikel 184.1 i rättegångsreglerna ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats.

101 I förevarande fall har VP yrkat att Cedefop ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom Cedefop har tappat målet såväl i målet om överklagande som i förfarandet i första instans, ska Cedefop förpliktas att bära sina rättegångskostnader och ersätta VP:s rättegångskostnader i dessa båda förfaranden.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

1) **Den dom som meddelades av Europeiska unionens tribunal den 7 februari 2024, VP/Cedefop (T-563/22, EU:T:2024:72), upphävs.**

2) **Det beslut som den verkställande direktören för Europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop) antog den 17 december 2021 och det beslut som Cedefops överklagandenämnd antog den 17 juni 2022 ogiltigförklaras.**

3) **Europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop) förpliktas att utbetala 15 000 euro till VP som ersättning för ideell skada.**

4) **Europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop) ska, utöver sina egna rättegångskostnader, ersätta samtliga rättegångskostnader som VP har haft både i första instans och i överklagandeförfarandet.**

Underskrifter